

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี (๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในเขตตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน ๓๐๒ รูป ซึ่งผู้ศึกษาทำการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t – test) และค่าเอฟ (f – test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” สามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นพระสงฆ์ทั่วไป มีจำนวน ๒๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๑ มีอายุระหว่าง ๒๐ – ๓๐ ปี มีจำนวน ๙๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๑ มีพรรษาน้อยกว่า ๕ พรรษา มีจำนวน ๑๓๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๐ มีระดับการศึกษา มัธยมศึกษา มีจำนวน ๑๑๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔ ไม่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ มีจำนวน ๒๓๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗๘.๒

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง ๘ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม ๒) ด้านสุขภาพอนามัย ๓) ด้านสัมมาชีพ ๔) ด้านสันติสุข ๕) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ๗) ด้านกตัญญูทเวทิตาธรรม ๘) ด้านสามัคคีธรรม

๑) ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม สูงสุดในข้อ พระสงฆ์จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในวัดเช่น วันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา เป็นต้น รองลงมา คือ อนุรักษ์ ดูแล บำรุงรักษา โบราณสถาน และโบราณวัตถุภายในวัด และข้อที่น้อยที่สุด คือ จัดกิจกรรมบรรพชาและอุปสมบทหมู่แก่ประชาชนในชุมชนเป็นประจำทุกปี

๒) ด้านสุขภาพอนามัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสุขภาพอนามัย สูงสุดในข้อ วัดเป็นศูนย์กลาง โครงการลานกีฬา ลานวัด ลานใจ รองลงมา คือ เชิญนายแพทย์หรือสาธารณสุขอำเภอ เจ้าหน้าที่อนามัยประจำตำบลมาทำการตรวจและรักษาชาวบ้าน และให้คำปรึกษาทางด้านจิตใจที่เกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่างๆ แก่ประชาชน เท่าๆกัน และข้อที่น้อยที่สุด คือ จัดวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพเช่น นวดแผนโบราณ เป็นต้น

๓) ด้านสัมมาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสัมมาชีพ สูงสุดในข้อ บรรยายธรรมให้ประชาชนรู้จักอดทน ขยัน หมั่นเพียรและชวนช่วยในการประกอบอาชีพที่สุจริต รองลงมา คือ ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในตำบล / หมู่บ้าน และข้อที่น้อยที่สุด คือ การให้ความรู้หลักสูตรวิชาชีพพระยะสันเพื่อเป็นอาชีพเสริม เช่น การนวดแผนโบราณ ยาสมุนไพร เป็นต้น

๔) ด้านสันติสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสันติสุข สูงสุดในข้อ จัดสถานที่ภายในวัดให้ร่มรื่น สะอาด สงบและมีที่สำหรับปฏิบัติธรรม รองลงมา คือ รณรงค์ให้ประชาชน ลด ละเลิก อบายมุข และข้อที่น้อยที่สุด คือ จัดตั้งศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด

๕) ด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านศึกษาสงเคราะห์ สูงสุดในข้อ ส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร รองลงมา คือ มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เรียนดี

ประพตติแต่มีฐานะยากจน และข้อที่น้อยที่สุด คือ จัดตั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์และห้องสมุดภายในวัด สำหรับบริการแก่ประชาชนในชุมชน

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสาธารณสงเคราะห์ สูงสุดในข้อ อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลต่างๆ แก่ประชาชน รองลงมา คือ พัฒนาพื้นที่ของวัดให้เป็นลานวัด ลานใจ ลานกีฬาของเยาวชนและประชาชน และข้อที่น้อยที่สุด คือ ให้วัดเป็นสถานที่พักผ่อนของคนเดินทาง

๗) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม สูงสุดในข้อ การสวดมนต์ไหว้พระในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น รองลงมา คือ จัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ และข้อที่น้อยที่สุด คือ ร่วมจัดกิจกรรมวันกตัญญูแก่เยาวชน เช่น พิธีไหว้ครู

๘) ด้านสามัคคีธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสามัคคีธรรม สูงสุดในข้อ จัดให้มีการประชุมระดับผู้นำและประชาชนในชุมชนขึ้นภายในวัด รองลงมา คือ ใช้คุณธรรมแก้ไขปัญหาสังคมในชุมชน และข้อที่น้อยที่สุด คือ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้นำภายใน อบต.

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ สถานภาพของพระสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีสถานภาพต่างกัน มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ อายุของพระสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกรายด้านก็พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุ ๕๑-๖๐ ปี ๖๑ ปีขึ้นไป แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนระดับอายุ ๒๐-๓๐ ปี ๓๑-๔๐ ปี ๔๑-๕๐ ปี ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีพระภิกษุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีพระภิกษุต่างกัน มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีพระภิกษุต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ระดับการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีการศึกษาต่างกัน มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อจำแนกรายด้านก็พบว่าพระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษา ระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนระดับการศึกษา ต่ำกว่าประถมศึกษา ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ของพระสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกัน บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางคณะสงฆ์ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปได้ดังนี้

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พอสรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหา อุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๘ ด้าน โดยจำแนกรายด้านดังนี้

(๑) ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ ขาดการส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๖๕ รูป รองลงมา คือ ขาดพระสงฆ์ที่มีความรู้ในการเผยแผ่ธรรม และการปฏิบัติธรรม อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๓๙ รูป และขาดการรณรงค์ หรือส่งเสริมแก่ประชาชนด้านศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๒๑ รูป

(๒) ด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณทางการแพทย์แก่อนามัยเท่าที่ควร และขาดการประสานกับหน่วยราชการมาช่วยเหลือ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๗ รูป รองลงมา คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน และรักษาโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๗ รูป และขาดการชักชวนสนับสนุนประชาชนให้ออกกำลังกาย และขาดการสนับสนุนอุปกรณ์การกีฬา อุปกรณ์การออกกำลังกายแก่เยาวชน และผู้สูงอายุ อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๙ รูป

(๓) ด้านสัมมาอาชีวะ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ พระสงฆ์ขาดการให้ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง แก่ประชาชน อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๑ รูป รองลงมา คือ พระสงฆ์ขาดการประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรมาให้ความรู้ด้านการเกษตร อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๔๔ รูป และพระสงฆ์ขาดการชักชวนชาวบ้านในชุมชน ทั้งหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ให้ลด ละ เลิก อบายมุข หันมาเน้นการพึ่งพาตนเอง อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๖ รูป

(๔) ด้านสันติสุข พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ พระสงฆ์ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการจัดตั้งศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๘ รูป รองลงมา คือ หน่วยราชการไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับวัดจัดตั้งคณะกรรมการดูแลปลอดภัยและความเรียบร้อยในหมู่บ้าน และร่วมกันในการป้องกันสารเสพติดในชุมชน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๓ รูป และไม่มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานป้องกันหมู่บ้าน อย่างต่อเนื่อง อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๗ รูป

(๕) ด้านศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ การจัดตั้งกองทุนที่จะให้พระภิกษุและสามเณรไปศึกษานั้น ยังมีจำนวนน้อย และไม่เพียงพอต่อความต้องการ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๙ รูป รองลงมา คือ ขาดการปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ทางจริยธรรม อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๙ รูป และขาดการคัดกรองบุคคลที่จะรับทุนทรัพย์ และไม่มีความมาตรฐานในการแจกทุนทรัพย์ อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๑ รูป

(๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ พระสงฆ์ขาดนโยบาย และแผนงาน ต่างคนต่างทำงานขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆที่จะมาร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้เป็นรูปธรรม อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๔๗ รูป รองลงมา คือ พระสงฆ์ขาดการดำเนินงานที่เป็นระบบ เป็นรูปธรรม และต่อเนื่องอยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๓๐ รูป และพระสงฆ์ไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ อย่างเป็นระบบ อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๕ รูป

(๗) ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ ไม่ค่อยมีการอบรม ส่งเสริมให้เยาวชนสานึกในพระมหากรุณาธิคุณ และบุญคุณของบิดา มารดา อย่างจริงจัง อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๘ รูป รองลงมา คือ ไม่ค่อยมีการจัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๑๒ สิงหาคม และวันที่ ๕ ธันวาคม และจัดโครงการบรรพชา อุปสมบท เฉลิมพระเกียรติ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๔๓ รูป และไม่ค่อยมีการจัดอบรมค่ายคุณธรรมแก่เยาวชนเพื่อให้รู้ในหน้าที่ของความกตัญญู อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๒๙ รูป

(๘) ด้านสามัคคีธรรม พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ พระสงฆ์ไม่ค่อยแสดงธรรมในหัวข้อเรื่อง “รู้รักสามัคคี” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๖๑ รูป รองลงมา คือ พระสงฆ์ไม่ค่อยจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๗ รูป และการจัดกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และจัดตั้งกองทุนของคณะสงฆ์ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากพระสงฆ์และหน่วยราชการ อยู่ในลำดับท้ายสุดมีจำนวน ๒๐ รูป

๒) ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๘ ด้าน โดยจำแนกรายด้านดังนี้

(๑) ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรส่งเสริมศีลธรรมและจริยธรรมแก่ประชาชนอย่างจริงจัง อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๖๕ รูป รองลงมา คือ ควรส่งพระสงฆ์เข้าอบรมการเผยแผ่ธรรม และการปฏิบัติธรรม อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๓๙ รูป และควรรณรงค์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างจริงจัง และยั่งยืน อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๒๑ รูป

(๒) ด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณทางการแพทย์แก่นามัยเท่าที่ควร และการประสานกับหน่วยราชการมาช่วยเหลือ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๗ รูป รองลงมา คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน และรักษาโรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นประจำ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๗ รูป และควรมีการชักชวนสนับสนุนประชาชนให้ออกกำลังกาย และจัดตั้งลานกีฬา ลานวัด ลานใจ ขึ้นภายในวัด อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๙ รูป

(๓) ด้านสัมมาอาชีวะ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ พระสงฆ์ควรเน้นการอบรมปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง เรื่อง การดำเนินชีวิตอย่างสมคูล พอประมาณ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย และพระสงฆ์เองก็ควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๑ รูป รองลงมา คือ ควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรมาให้ความรู้ด้านการเกษตร แก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๔๔ รูป และควรชักชวนชาวบ้านในชุมชน ทั้งหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงเสริมสร้างชุมชนปลอดภัยและเน้นการพึ่งพาตนเอง อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๖ รูป

(๔) ด้านสันติสุข พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ วัดควรเป็นศูนย์กลางการรวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๘ รูป รองลงมา คือ หน่วยราชการกับวัดควรร่วมมือกันจัดตั้งคณะกรรมการดูแลปลอดภัยและความเรียบร้อยในหมู่บ้านร่วมกันในการป้องกันสารเสพติดในชุมชน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๓ รูป และควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานป้องกันหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๗ รูป

(๕) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรมีการจัดตั้งทุนให้พระภิกษุสามเณร และเยาว์ชนนำไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๙ รูป รองลงมา คือ จัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ทางด้านจริยธรรมและให้เข้าใจในทางพระพุทธศาสนา อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๙ รูป และควรเน้นไปที่บุคคลที่ขาดแคลนทุนทรัพย์จริง และควรเน้นที่คุณภาพมากกว่าปริมาณ อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๑ รูป

(๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรมีการจัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและมีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๔๗ รูป รองลงมา คือ ควรมีการจัดตั้งกองทุน หรือมูลนิธิเพื่อการช่วยเหลือสังคมเป็นการเฉพาะ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๓๐ รูป และควรให้มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อช่วยกันในการให้ความช่วยเหลือแก่สังคม อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๑๕ รูป

(๗) ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรมีการอบรม ส่งเสริมให้เยาวชนสานึกในพระมหากรุณาธิคุณ และบุญคุณของบิดา มารดา อย่างจริงจัง และเป็นรูปธรรม อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๗๘ รูป รองลงมา คือ ควรมีการจัดกิจกรรมวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๑๒ สิงหาคม และวันที่ ๕ ธันวาคม และจัดโครงการบรรพชา อุปสมบท เฉลิมพระเกียรติ เป็นประจำทุกปี อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๔๓ รูป และควรมีการจัดอบรมค่ายคุณธรรมแก่เยาวชนเพื่อให้รู้ในหน้าที่ของความกตัญญู อย่างเป็นรูปธรรม อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๒๙ รูป

(๘) ด้านสามัคคีธรรม พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรมีการแสดงธรรมในหัวข้อเรื่อง “รู้รักสามัคคี” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๖๑ รูป รองลงมา คือ ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง อย่างจริงจัง เป็นประจำ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๗ รูป และควรมีการจัดกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หมุนเวียนไปตามวัดต่างๆ จัดตั้งกองทุนของคณะสงฆ์ในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล อยู่ในลำดับท้ายสุด มีจำนวน ๒๐ รูป

๕.๑.๕ สรุปแนวทางในการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี คือ การส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม ซึ่งการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรมให้กับคนในชาติ นับเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคม จะต้องร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งซึ่งมิใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง มีการประสานงานกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เพื่อจัดวิทยากรมาอบรมผู้สูงอายุในการส่งเสริมสุขภาพอนามัย การตรวจสุขภาพประจำปีแก่ผู้สูงอายุ และประชาชนทั่วไป ซึ่งควรติดต่อพัฒนาการประจำตำบล มาจัดอบรมให้

ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการดำรงชีวิต ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการประกอบอาชีพ เสริมเพิ่มรายได้ ดำเนินงานส่งเสริมจิตสาธารณะ โดยฝึกบำเพ็ญจิตภาวนาในวันสำคัญทางศาสนา ส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนออกกำลังกาย และเล่นกีฬา เพื่อสุขภาพที่ดี และป้องกันปัญหา ยาเสพติด ธรณรังคังคตัมม งดเสพ งดจำหน่ายสุรา และสิ่งเสพติดในบริเวณวัด สถานศึกษา สถานที่ราชการ ธรณรังคังคตัมมสุราและของมีนเมาในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อนำไปสู่การมีครอบครัวที่อบอุ่น จัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ในโรงเรียน ให้เรียนรู้พระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์แก่เด็กและเยาวชน มอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนในตำบล มอบทุนการศึกษาปริยัติธรรมแผนกธรรมและสามัญ และจัดการบรรพชาอุปสมบทเพื่อศึกษาพระธรรมวินัยและสายสามัญ อบรมนักเรียนในเรื่องความกตัญญูกตเวทิตาในวันสำคัญต่างๆ จัดพิธีทำบุญตักบาตรและถวายราชสดุดีในงานวันแม่แห่งชาติ ส่งเสริมการพึ่งเทศมหาชาติการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับและผู้มีพระคุณ ร่วมมือกับผู้นำชุมชนและประชาชนพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญต่างๆ ประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและประชาชนจัดงานทำบุญงานประเพณีพื้นบ้านอันเก่าแก่ เทศนา อบรมประชาชนเพื่อปลูกจิตสำนึกเรื่องความสามัคคีในหมู่คณะเป็นประจำในวันธรรมสวนะ ซึ่งควรที่จะมีการแสดงพระธรรมเทศนาในเรื่องของสามัคคีธรรม

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี” ในภาพรวมทั้ง ๘ ด้าน พบว่าบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายได้ดังนี้

๕.๒.๑ ด้านศีลธรรมวัฒนธรรม ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านศีลธรรมวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องพระสงฆ์อบรมศีลธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชน เยาวชนและนักเรียน พระสงฆ์อบรมสั่งสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนผู้มาบำเพ็ญบุญในงานเทศกาลต่างๆ พระสงฆ์บรรยายธรรมและเผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์โดยใช้หอกระจายข่าว พระสงฆ์จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในวัดเช่น วันธรรมสวนะ วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา เป็นต้น พระสงฆ์จัดกิจกรรมรักษาศุภฤกษ์ทุกวันพระหรือในช่วงระยะเวลาเข้า พรรษา อนุรักษ์ ดูแล บำรุงรักษา โบราณสถานและโบราณวัตถุภายในวัด จัดกิจกรรมบรรพชาและอุปสมบทหมู่แก่ประชาชนในชุมชนเป็นประจำทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับ **พระภิกษุ มาตรฐาน พุทธิมาตย์ (เนโส)** ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่เป็นการนำวัตถุมาจัดแสดง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน อีกทั้งยังเป็นการ

สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของคนในแต่ละสังคม แต่ละท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นการแสดงให้คนต่างท้องถิ่นให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงความเป็นมาของวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นอย่างถูกต้อง ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตและผสมผสานเข้ากับงานศิลปกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างดียิ่ง พระสงฆ์ให้ความสนใจและเอาใจใส่ มีความกระตือรือร้นที่จะอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งถือว่าเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าของศิลปะพื้นบ้านในอดีต ที่สำคัญศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของเรา ตั้งแต่อดีต เราจึงควรช่วยกันอนุรักษ์สิ่งของเหล่านี้ให้อยู่ต่อไป ตราบรณลูกหลานและการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ให้คงอยู่สืบต่อไป^๑

๕.๒.๒ ด้านสุขภาพอนามัย ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านสุขภาพอนามัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องเชิณนายแพทย์หรือสาธารณสุขอำเภอ เจ้าหน้าที่อนามัยประจำตำบลมาทำการตรวจและรักษาชาวบ้าน ให้คำปรึกษาทางด้านจิตใจที่เกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่างๆ แก่ประชาชน จัดตั้งद्याาสามัญประจำวัดเป็นสถานที่ให้บริการรักษาโรคแก่ประชาชนทั่วไป จัดวัดให้เป็นศูนย์ป้องกันบำบัด รักษาพยาบาลจิต ให้ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้านแก่ประชาชน จัดวัดให้เป็นวัดส่งเสริมสุขภาพเช่น นวดแผนโบราณ เป็นต้น วัดเป็นศูนย์กลาง โครงการลานกีฬา ลานวัด ลานใจ ซึ่งสอดคล้องกับ **สิริกร เอกธีธรรม** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสิงห์บุรี” จากผลการวิจัยพบว่า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบชุมชนแนวปฏิบัติเป็นการสร้างพลังในการพัฒนาและช่วยทำให้ความรู้ที่แฝงอยู่ในคนถูกดึงออกมาเป็นความรู้ขององค์กร เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การทำงาน เมื่อนำความรู้ของหลายๆ คน มารวมกันจึงเกิดเป็นพลังแห่งปัญญา สามารถนำไปพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายได้^๒

๕.๒.๓ ด้านสัมมาชีพ ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านสัมมาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องจัดสอนวิชาชีพให้ประชาชนภายในตำบล / หมู่บ้าน นอกเหนือ จากการเกษตรส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในตำบล / หมู่บ้าน การให้ความรู้หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นเพื่อเป็นอาชีพเสริม เช่น การนวดแผนโบราณ ยาสมุนไพร เป็นต้น จัดอบรมให้ความรู้ทางด้านการเกษตร บรรยายธรรมให้ประชาชนรู้จักอดทน ขยัน หมั่นเพียรและชวนช่วยในการประกอบอาชีพที่สุจริต ใช้วัดเป็นสถานที่ฝึกงานและฝึกอาชีพแก่คนว่างงาน จัดกิจกรรมส่งเสริมอาชีพกลุ่มแม่บ้านและผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูสุจริตรธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปญโญ)** ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการ

^๑พระภิกษุมาตร์ พรหมปัญโญ, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านในจังหวัดนครปฐม”, **พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๒สิริกร เอกธีธรรม, “การพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสิงห์บุรี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๕๐).

พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้าน พบว่า ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและ การดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการเป็นพระสงฆ์นักพัฒนา และใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการต่างๆ ของวัด ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์ปรับปรุง พัฒนาวัดโดยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมเสมอ และด้านการสนับสนุน ส่งเสริมประสานงานจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์สามารถเป็นผู้ประสานระหว่างประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงได้ ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์เอง ได้แก่ การขาดความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พฤติกรรมของพระสงฆ์ ที่มีความสมถะน้อยลง และประชาชน เข้าวัดน้อยลงข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้ คือ ควรให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันอย่างจริงจังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดผลกระทบทางลบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนจากกระแสโลกาภิวัตน์และอิทธิพลของสื่อยุคใหม่^๓

๕.๒.๔ ด้านสันติสุข ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านสันติสุข โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องจัดตั้งหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง รณรงค์ให้ประชาชน ลด ละเลิก อบายมุข จัดตั้งศูนย์บำบัดผู้ติดยาเสพติด จัดวัดให้เป็นศูนย์พัฒนาจิตเฉลิมพระเกียรติฯ ของชุมชน รณรงค์ให้ประชาชนจัดกิจกรรมทางศาสนาและงานประเพณีต่างๆ อย่างประหยัด จัดสถานที่ภายในวัดให้ร่มรื่น สะอาด สงบและมีที่สำหรับปฏิบัติธรรม อบรมวิปัสสนากรรมฐานทั้งในวัดและนอกสถานที่ให้แก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ **ยุทธพงศ์ สมร** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาใต้ ตำบลร่องกา อำเภอสองแคว จังหวัดแพร่” จากผลการวิจัยพบว่า การศึกษาปัจจัยในการสร้างทุนทางสังคม ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดังนี้ ๑) ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคม พบ ๔ ปัจจัยหลัก ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และสภาพเศรษฐกิจ ๒) ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อทุนทางสังคม พบ ๖ ปัจจัยหลัก ได้แก่ ครอบครัว ศาสนา วัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาสังคม ๓) ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม พบ ๓ ปัจจัยหลัก ได้แก่ แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่/หลักเศรษฐกิจพอเพียง

^๓พระครูสุจินธรรมนิวิฐ (สมจิตร์ อธิปญโญ), “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่”, **พุทธศาสน์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

การค้าผลิตผลทางการเกษตร การสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ๔) ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมี ๕ ปัจจัยหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางสังคม วิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญา ความมั่นคง ความสงบสุข^๔

๕.๒.๕ ด้านศึกษาสงเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรืองมอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่เรียนดีประพฤติดีแต่มีฐานะยากจน ส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร จัดตั้งศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัด/จัดตั้งกองทุนอาหารกลางวันสำหรับนักเรียน มีการส่งพระภิกษุ สามเณรไปสอนนักเรียน นักศึกษาในสถานศึกษา จัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้กับโรงเรียนในชุมชน จัดตั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์และห้องสมุดภายในวัดสำหรับบริการแก่ประชาชนในชุมชน จัดการสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนนิสิต นักศึกษา และประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระปลัดมนู รตนโชโต (ไตรโยติ) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านวิชาการ รองลงมาได้แก่ ด้านบริหารงานบุคคล และ ด้านงบประมาณ ตามลำดับ ด้านวิชาการ : ควรสร้างศรัทธาแก่เยาวชนให้มองเห็นคุณค่าของหลักธรรมและวิชาการทางพระพุทธศาสนา, ควรจัดซื้อ จัดสร้าง สื่อการเรียนรู้ที่สามารถสร้างความสนใจแก่ผู้เรียนได้ และ ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ได้มีโอกาสเขียนแผนการสอนร่วมกับครูประจำการ ด้านงบประมาณ : ควรสรรหางบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติม โดยอาจขอความสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่น เช่น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแก่เยาวชน หรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ ควรระดมทุนเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้เครือข่ายของคณะสงฆ์ในระดับตำบลและอำเภอ ตามที่แต่ละโรงเรียนตั้งอยู่ ด้านบริหารงานบุคคล : ควรจัดครูพี่เลี้ยงประจำ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์ที่เข้าไปจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และ ควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาของแต่ละโรงเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนนวัตกรรมทางการศึกษา^๕

๕.๒.๖ ด้านศึกษาสาธารณเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้

^๔ยุทพงศ์ สมร, “การพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านร่องกาศใต้ ตำบลร่องกาศ อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

^๕พระปลัดมนู รตนโชโต, “การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี”, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องสร้างสาธารณสงเคราะห์ เช่น ศาลาพักร้อน ถนนสะพาน เป็นต้นให้คำแนะนำชักจูงให้ประชาชนร่วมบริจาคทรัพย์สิ่งของให้แก่ผู้ประสบภัยต่างๆ พัฒนาพื้นที่ของวัดให้เป็นลานวัด ลานใจ ลานกีฬาของเยาวชนและประชาชน ใช้วัดเป็นสถานที่จัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนต่าง ๆ อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลต่างๆ แก่ประชาชน จัดให้มีสถานสงเคราะห์ให้แก่เด็กกำพร้าและคนชรา ให้วัดเป็นสถานที่พักแรมของคนเดินทาง ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาสังวร เทศนา** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสกับการพัฒนาชุมชน” จากผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีรูปแบบในการพัฒนาชุมชนแบ่งเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ คือ ๑) การพัฒนาด้านจิตใจ แบ่งออกเป็น ๒๔ รูปแบบ ๒) การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต แบ่งออกเป็น ๑๙ รูปแบบ และ ๓) การพัฒนาอาชีพ แบ่งออกเป็น ๑๒ รูปแบบ โดยวิธีการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาสนั้น พบว่า ใช้วิธีหลากหลายในการดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทั้ง ๓ ด้าน คือ ประสานงานกับองค์กรหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ต่างๆ การให้คำปรึกษาแนะนำ สนับสนุนเจ้าอาวาสรูปอื่น หน่วยงานอื่นที่ดำเนินการอยู่ ในด้านทรัพยากรบุคคล วัสดุครุภัณฑ์และงบประมาณ โดยแบ่งเป็นงบประมาณของตนเอง งบประมาณที่มีผู้บริจาค งบประมาณของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และงบประมาณจากองค์กรต่างๆ ที่ตนเองเป็นผู้ประสานงาน ตลอดจนถึงเป็นผู้ปฏิบัติการเอง เช่น เป็นครูสอนศีลธรรม ออกแสดงพระธรรมเทศนา เป็นต้น ส่วนการเปรียบเทียบรูปแบบและวิธีการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาสกับความคาดหวังของชุมชนอำเภอออดยสะเกิดต่อการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส พบว่า สอดคล้องกับความคาดหวัง ความต้องการของชุมชน โดยวัดจากความต้องการของชุมชนเป็นไปในลักษณะที่จะพัฒนากิจกรรม ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า กิจกรรมที่ดำเนินการได้อยู่แล้ว และให้ดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง และวัดจากทัศนคติต่อประโยชน์ของกิจกรรม ซึ่งเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์มาก^๖

๕.๒.๗ ด้านกตัญญูตเวทีตาธรรม ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านกตัญญูตเวทีตาธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องจัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ จัดกิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ ร่วมจัดกิจกรรมวันกตัญญูแก่เยาวชน เช่น พิธีไหว้ครู ปลูกฝังในเรื่องความกตัญญูโดยใช้วิธีเทศนาอบรม สั่งสอน จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคมของทุกปี อบรม ส่งเสริมให้เยาวชนสานึกในพระมหากรุณาธิคุณ และบุญคุณของบิดา มารดา การสวดมนต์ไหว้พระในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ **พระราชปัญญาภรณ์** (สิงห์คำ ชยวิโส) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาคารความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ความดีและความมีคุณธรรมนั้น เป็นรากฐานสำคัญของสังคม เป็นอุดมการณ์ที่ก่อให้เกิด

^๖พระมหาสังวร เทศนา, “บทบาทเจ้าอาวาสกับการพัฒนาชุมชน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

ประโยชน์และความสุขแก่ทุกฝ่าย ไม่มีความรุนแรง ล้างผลาญ ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน สามารถพัฒนาบุคลากรในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ทั้งทางร่างกายจิตใจ และสติปัญญา พระพุทธศาสนามีหลักการในการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมที่มีคุณธรรม ๘ ประการ คือ ความถูกต้อง ความเสมอภาค ความยุติธรรม ความสันติ ความพอเพียง สามัคคีธรรม การพึ่งพาอาศัย การมีศรัทธาและปัญญา ซึ่งถ้าสังคมใดมีธรรมเหล่านี้ทั้งหมด สังคมนั้นก็就会有ความสงบสุข มีการเกื้อกูลแบ่งปัน และช่วยพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความสุจริต สามารถก้าวข้ามไปสู่การหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา ความอยากต่างๆ ได้หรือสามารถเข้าถึงธรรมได้

การจัดตั้งกลุ่มธนาการความดีของชุมชนวัดศรีเมืองมูลตำบลห้วยม อำเภอพวน จังหวัดเชียงราย เกิดขึ้นภายใต้หน่วยงานที่เรียกว่า “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล” มีแนวคิดในการจัดตั้งธนาการความดี ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อป้องกันสิ่งไม่ดี มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณภาพสามารถที่จะดำเนินชีวิตไปได้อย่างสงบสุข ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนความดี โดยนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในลักษณะของคะแนนความดี โดยมีเป้าหมายหลัก คือ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเสริมสร้างคุณธรรมและสังคมคุณธรรม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ผลจากการดำเนินการธนาการความดี สามารถทำให้คนในชุมชนมีความสุข มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยได้รับค่าความดีเป็นสิ่งตอบแทนแล้วสามารถนำมาแลกเปลี่ยนเป็นสิ่งของได้

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหนเหนือ มีกระบวนการและหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำหลักการ ๘ ประการ คือ หลักศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพ สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวที และหลักสามัคคีธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคคลและสังคม โดยมีเป้าหมายของการดำเนินการ คือ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน และการสงเคราะห์ชุมชน การใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการพัฒนาชีวิต และสังคม เพื่อให้บุคคลพึ่งพาตนเองได้ มีการยึดมั่นในการทำความดี มีการช่วยเหลือแบ่งปันสร้างความผูกพันด้วยกิจกรรมการพัฒนา มีการสื่อสารเพื่อให้คนเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิถีการปฏิบัติ และมีการฝึกตามหลักไตรสิกขาและหลักอริยสัจ ๔ เพื่อให้บุคคลทำประโยชน์ตนสมบูรณ์พึ่งพาตนเองได้ในทุกทาง ให้ความพร้อมที่บำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่นด้วยความเสียสละ จากนั้นควรมีการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมคุณธรรมที่เกิดประโยชน์และความสุขของทุกคนในสังคม^๗

๕.๒.๘ ด้านสามัคคีธรรม ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านสามัคคีธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องระงับกรณีพิพาทของประชาชนภายในตำบล ชักนำประชาชนร่วมกันแก้ปัญหาของหมู่บ้าน เป็นตัวกลางเชื่อมประสานเพื่อระงับข้อพิพาทหรือความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน จัดกิจกรรมพัฒนาผู้นำภายใน อบต. ใช้คุณธรรมแก้ไขปัญหาสังคมในชุมชน จัดให้มีการประชุมระดับ

^๗ พระราชบัญญัติ (สิงห์คำ ขยวโส), กระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบมีส่วนร่วมภายใต้รูปแบบธนาการความดี สำหรับหน่วยอบรมประชาชน, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ผู้นำและประชาชนในชุมชนขึ้นภายในวัด จัดตั้งกลุ่มเยาวชนสามัคคีธรรมเป็นตัวอย่างในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูเกษมสุมิตฺต (แสงมณี รัตนกร) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อการกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน กระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรจะมีการประสานงานกันระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน วัด และประชาชนในการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง ในทุกด้านตั้งแต่ ศีลธรรมวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม สามัคคีธรรม ตลอดจนจนถึงการร่วมกันแก้ปัญหา

๒) ควรมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐประสานงานโดยตรงและจัดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนอย่างถูกต้อง

๓) ควรจัดอบรมคุณธรรม จริยธรรม แก่เยาวชนให้เป็นรูปธรรมโดยอาศัยหลักธรรม คำสอน ของพระพุทธศาสนา และเน้นการนำเอาหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมให้มากขึ้น

๔) ควรจัดตั้งศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารประจำหมู่บ้าน ตำบล และควรมีเจ้าหน้าที่ประสานงานอย่างต่อเนื่อง

๕) ควรจัดตั้งกลุ่มเยาวชนที่มีความรู้ ความสามารถ มาให้ความรู้ซึ่งกันและกันและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ควรมีการประสานกับผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาความแตกแยกของคนในหมู่บ้านก่อนดำเนินงานกิจกรรมเพื่อการพัฒนา

^๕พระครูเกษมสุมิตฺต (แสงมณีรัตนกร), “กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

๒) ควรมีการจัดหาทุนทรัพย์จากภายนอกเพื่อใช้ในโครงการที่จัดขึ้น

๓) ควรมีการประสานกับหน่วยงานราชการและองค์กรการกุศลเอกชน เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนของโครงการพัฒนาชุมชน

๔) ควรให้มีการส่งเสริมให้คณะกรรมการได้ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในที่อื่น ที่ดำเนินการจนประสบความสำเร็จมีรูปแบบและมาตรฐานเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

๑) ควรมีการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีสภาพแตกต่างกัน เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ครอบคลุมและใกล้เคียงมากขึ้น

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มประชากรในการทำวิจัยเป็นประชาชนที่มีสถานภาพที่หลากหลายกว่านี้เพื่อให้ทราบความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เช่น พระสงฆ์ หน่วยงานราชการ ประชาชนทั่วไป เป็นต้น